

Motion till riksdagen

1989/90:So619

av Ulla Tillander m.fl. (c)

Valfrihet i barnomsorgen

Barnomsorgsutbyggnaden

Centerns inställning när det gäller barnomsorgen innebär att man ger utrymme för en större mångsidighet. Vi bejakar såväl daghem som familjedaghem: kooperativa, ideella och privata. Man skall inte på förhand behöva bestämma proportionerna mellan olika former. Det skall föräldrarna göra. De skall också avgöra om de under en tid av barnets uppväxt vill vårda barnen själva. Detta skulle underlättas genom ett vårdnadsbidrag.

Enligt riksdagens beslut 1985 skall barnomsorgen vara utbyggd motsvarande en full behovstäckning före 1991. Alla barn från ett och ett halvt år och till dess de börjar skolan skall erhålla plats. Barn vars föräldrar förvärvsarbetar eller studerar skall enligt beslutet ha rätt till heltidsplats inom barnomsorgen.

Både under 1988 och 1989 har kommunförbundet genom enkäter till kommunerna försökt att få en bild av utbyggnadsläget och om kommunerna själva bedömer sig klara utbyggnadsmålet. Ca 80% av de 257 kommuner som svarat (90%) har trots sig kunna klara utbyggnaden i tid, förutsatt att t.ex. lokaler och personal finns att tillgå.

Mycket talar nu för att utbyggnadsbehovet ligger över den nivå som är realistisk att uppnå på den tid som återstår fram till 1991. Det handlar om en årlig utbyggnad i en omfattning som kommunerna inte någonsin hittills klarat av. Läger man till detta de kapacitetsbegränsningar som finns inom byggsektorn och bristen på personal inom barnomsorgen förefaller det svårt att räkna med att kommunerna, hur gärna de än vill, kan klara utbyggnaden i tid.

Kommunförbundet slog egentligen larm redan 1988. Man påpekade följande: Personalbristen är inte längre ett storstadsproblem utan sprider sig runt om i landet. Överhettningen inom byggbranschen gör att det är mycket dyrt att bygga. Svensk byggnorm, arbetsmiljö- och livsmedelslagstiftning och andra centrala regelverk ställer krav som ger betydande merkostnader och förhindrar flexibla och okonventionella lösningar. Statsbidragen till barnomsorgen har urholkats. Kostnadsfördelningen mellan stat och kommun var under större delen av 70-talet och början av 80-talet sådan att staten stod för 43% och kommunerna för 45%. Nu står staten för 36% och kommunerna för 53%. Dessutom är det svårt att rekrytera personal och det är också

svårt att behålla den. I framförallt de stora städerna är personalflykt det största problemet.

Till det kommer att regeringens mål/löfte inte omfattar 7–12-åringarna. Från kommunernas sida är det dock inte möjligt att bortse ifrån att behovet av skolbarnstillsyn ökar när omsorgen för förskolebarnen byggs ut. De flesta kommuner måste därför parallellt bygga ut skolbarnomsorgen. Det utbyggnadsbehovet kan för närvarande beräknas till ca 75 000 platser. Statsbidraget missgynnar och utesluter vissa typer av barnomsorg och dessutom är kommunerna förhindrade att utge kommunalt vårdnadsbidrag. Inte heller har svenska kyrkan möjlighet att få statsbidrag för barnomsorg i egen regi. Dessa faktorer är enligt vår uppfattning starkt bidragande orsaker till svårigheten att klara barnomsorgsmålet. Om inte barnomsorgen byggs ut till full behovstäckning sviker regeringen de facto ett annat löfte och det är möjligheten att ta ut föräldraförsäkringen under en längre period. Bristen på daghemsplatser tvingar i verkligheten föräldrar att ta ut barnledigheten i ett sammanhang.

Vårdnadsbidrag

Enligt vår mening är det enbart genom att utveckla ett vårdnadsbidrag som det är möjligt att lösa barnomsorgsfrågorna på ett rättvist och bra sätt. Kommunerna har, som sagt tidigare, stora problem att klara barnomsorgsmålet till 1991 inom ramen för nuvarande s-politik. Med resurser till föräldrarna och ökad valfrihet finns möjligheter till en dynamisk utveckling.

Vårdnadsbidragen skiljer sig i detta avseende från förslaget att förlänga föräldraförsäkringen. Föräldraförsäkringen innebär några månaders ytterligare möjlighet till ledighet när barnen är små, men ingen lösning på småbarnsföräldrarnas ambition att förena förvärsarbete med ett bra föräldraskap efter denna period. I detta sammanhang vill vi framhålla att grundbeloppet i föräldraförsäkringen bör höjas när ekonomiskt utrymme finns.

En återerövrad föräldraroll med den insikt, självkänsla, kunskap och glädje som det kan innebära skulle kunna vara en ny ansatspunkt, inte bara när det gäller ett självständigt val mellan olika alternativ, utan också när det gäller medverkan i skapandet av olika alternativ.

Alternativ barnomsorg

Vi vågar påstå att det finns en stor outnyttjad potential mot bakgrund av att privata alternativ inte tillåts verka på samma villkor som de kommunala daghemmen. De nu gällande statsbidragsreglerna är ett effektivt etableringshinder för start av privat drivna daghem. Detta leder till att det för stora grupper inom barnomsorgen – oftast kvinnor – bara finns en arbetsgivare, nämligen kommunen. Denna situation minskar valfriheten både för barnomsorgspersonalen och småbarnsföräldrarna. Det är förmodligen också en av de viktigaste orsakerna till att offentliganställda kvinnor är relativt lågt avlönade samt orsak till de, särskilt i storstäderna, stora problemen med att rekrytera och behålla de anställda.

Vi vill uppmanra privata initiativ också på detta område. Det skulle frigöra mängder av skaparkraft och idéer. Det förutsätter emellertid att privata

drivna daghem får samma förutsättningar i ekonomiskt hänseende som andra daghem. Det småskaliga tjänsteföretaget är utpräglat känsligt för konsumenternas uppskattning. Det är känsligt för förändringar och genom avsaknaden av byråkratiska hinder kan det snabbt tillgodose olika önskemål. Privata daghem skulle därigenom utgöra värdefulla komplement. Vi ser ingen motsättning mellan traditionellt driven kommunal verksamhet och en mångfald av enskilda alternativ. Det väsentliga är att grundläggande kvalitetskrav uppfylls.

Trots platsbristen och trots de uppenbara svårigheterna att uppnå de mål riksdagen lagt fast har regeringen hårdnackat vägrat att acceptera olika former av privata alternativ inom barnomsorgen. Längre sade också regeringen nej till föräldrardrivna och föreningsdrivna daghem. Nu har man ändrat sig på den punkten. På samma sätt har man hittills konsekvent vägrat kommunerna statsbidrag för barn till dagbarnvårdare som är inskrivna som dagbarn hos sina egna föräldrar, med motivet att detta inte är att betrakta som en barnomsorgsform. Med samma sätt att argumentera borde man i så fall också kunna ifrågasätta om det skall utgå statsbidrag för barn som är inskrivna på daghem där någon av deras föräldrar arbetar. Enligt vår mening är det helt oacceptabelt att dagbarnvårdare som yrkesgrupp inte skall ha samma rätt till barnomsorg som alla andra förvärvsarbetande. Om kommunerna av bl a praktiska skäl vill placera dagbarnvårdarnas barn som dagbarn i det egna familjedaghemmet finns det heller ingen anledning att det skall utgöra hinder för statsbidrag. Det bör vara kommunernas egen sak att avgöra hur arbetet inom barnomsorgsverksamheten skall fördelas. Statsbidragsreglerna bör därför ändras så att denna begränsning upphör.

Information om alternativ

Vi har från centerns sida i åtskilliga år motionerat om att information borde utgå om möjligheterna till alternativ barnomsorg. Vi kan i årets budgetproposition konstatera att regeringen äntligen har uppdragit åt socialstyrelsen att utarbeta ett särskilt informationsmaterial om vilka regler och villkor som gäller när man startar alternativ barnomsorg.

Det är enligt vår uppfattning angeläget att socialstyrelsen på ett genomträngande sätt talar om för föräldrar, ideella föreningar och kyrkliga församlingar att här kan man göra en insats för att lösa ett problem som kommunerna inte själva klarar av.

Barnomsorg med kvalitet

Med den ökade flexibilitet vi i centerpartiet förordar i barnomsorgen ges goda möjligheter att möta olika situationer utifrån de lokala förutsättningarna. Det är viktigt att barnomsorgens pedagogik utarbetas tillsammans med föräldrarna, och så att barnen på ett naturligt sätt får kontakt med vuxenvärlden och de vardagssysslor som förekommer i hem och familj. Det är också viktigt att barnen får kunskap om de etiska grunder som vårt samhälle vilar på och bakgrunden till de traditioner som finns i vårt samhälle. Sådana pedagogiska inslag måste, liksom kunskap om natur och omgivning, delges barnen med utgångspunkt från de förutsättningar förskolebarnen har. All barn-

omsorg måste genomsyras av samma grundprinciper. Det gäller såväl omsorg i familjedaghem som i förskola och öppen förskola.

Förskolebarnen är för sin utveckling i hög grad beroende av stabila vuxenrelationer. Det finns skäl understryka att stora förändringar i personalsammansättningen i ett daghem är skadligt för barnen och kan hämma deras utveckling. Det är också viktigt att uppmärksamma familjedaghemmens arbetssituation. Därför är det enligt vår mening angeläget att kommunerna förmår hantera personalfrågorna med större hänsyn till barnens situation.

Personalfrågor

Barnomsorgens personalfrågor måste få en bättre lösning. Det är inte acceptabelt att daghem tvingas stänga på grund av personalbrist, att personalomsättningen är så stor att barnen inte har en känd vuxen att ty sig till under dagen. Det är heller inte från personalens utgångspunkt acceptabelt att personalsituationen är sådan att kvalitetsfrågorna kommer i bakgrunden. Barnomsorgspersonalen måste ha en sådan arbetssituation att de har en rimlig chans att själva bli nöjda med sitt arbete. Med en kraftig utbyggnad av daghemsverksamheten är det nödvändigt att både behålla nuvarande personal i ökad omfattning och att dimensionera utbildningen så att personal i tillräcklig omfattning finns tillgänglig. Därför måste dimensioneringen av utbildningen utökas betydligt mer än vad regeringen föreslår. I detta avseende hänvisar vi till en annan centermotion.

Skolbarnsomsorg

Det grundläggande syftet med skolbarnsomsorgen är att erbjuda en trygg omsorg under den tid då föräldrarna och skolan inte gör det. För de barn som är i behov av tillsyn kan den ske t.ex. genom familjedaghem, föräldradrivna eller föreningsdrivna fritidshem eller genom fritidshem i kommunal eller annan regi. Varje lösning där föräldrarna erbjuds flera möjligheter att välja mellan är i sig bättre än en lösning där bara en möjlighet finns eller där en möjlighet starkt prioriteras. En positiv inställning till fritidshem med annan huvudman än kommunen skulle ha en gynnsam inverkan på kvaliteten i skolbarnsomsorgen. Det skulle ta vara på det kapital av ideell kraft som bör utnyttjas och det skulle ge utrymme för stor variation och uppfinningsrikedom.

De flesta föräldrar känner en glädje i sitt föräldraansvar. Barnen och deras aktiviteter blir en möjlighet att vidga vyer, skapa nya sociala kontakter och närhet till barn ger en känslomässig utveckling. Också för skolbarnsomsorgen är det viktigt och naturligt att utgå från det starka föräldraengagemanget. För oss är det angeläget att omsorg i någon form erbjuds de skolbarn som har ett behov därav.

Det är angeläget att barnomsorgen fungerar. Men om barnomsorgen inte fungerar så kan man ju inte lämna barnen vind för våg. Vi vet nu att många familjer inte klarar ekonomin om inte båda föräldrarna arbetar. Sådant är det dilemma som många barnfamiljer är försatta i.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnaden av barnomsorgen.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av vårdnadsbidrag,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alternativ i barnomsorgen.
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statsbidraget till barnomsorgen.
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvaliteten i barnomsorgen.
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rekrytering av personal till barnomsorgen.
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om familjedaghemmen.
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att behovet av personal i barnomsorgen tillgodoses.
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolbarnomsorgen.

Stockholm den 23 januari 1990

Ulla Tillander (c)

Karin Israelsson (c)

Rune Backlund (c)

Rosa Östh (c)

Göran Engström (c)

Roland Larsson (c)

Marianne Jönsson (c)

Kersti Johansson (c)